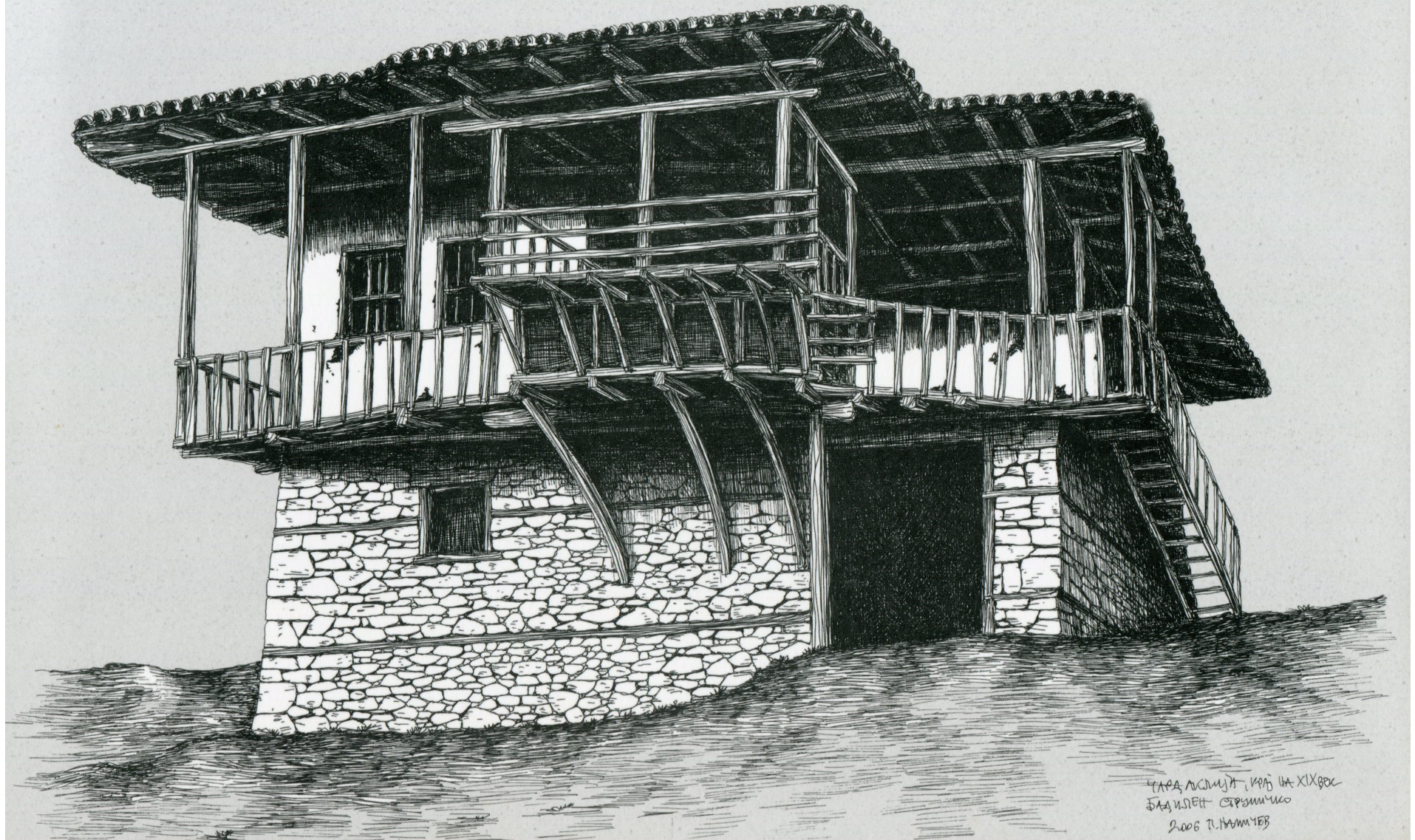

РАЗВОЈ НА СЕЛСКАТА КУЌА
ВО МАКЕДОНИЈА

Петар Намичев

DEVELOPMENT OF VERNACULAR
HOUSE IN MACEDONIA

Petar Namičev

ЧАРА АСИЈА, КРАЈ НА XIX ВЕК
БАНУШЕТА СРБИШКО
2006 П. НАМИЧЕВ

РАЗВОЈ НА СЕЛСКАТА КУЌА ВО МАКЕДОНИЈА

од XIX и почетокот на XX век

Петар Намичев

DEVELOPMENT OF VERNACULAR HOUSE IN MACEDONIA

from the 19th and early 20th century

Petar Namičev

Издавач
МУЗЕЈ НА МАКЕДОНИЈА

За издавачот
Мери Пејоска

Координатор
м-р Перо Јосифовски

Автор на текстот и цртежите
д-р Петар Намичев

Превод на англиски
Нада Андоновска
Љубица Дамјановска

Графички дизајн
Гордана Георгиевска

Печати
Дата Понс

Тираж 500 примероци

Скопје 2007

Published by
MUSEUM OF MACEDONIA

Main editor
Meri Pejaska

Coordinator
Pero Josifovski MA

Author of the text and the drawings
Petar Namicev PhD

Translated into English by
Nada Andonovska
Ljubica Damjanovska

Graphic design
Gordana Georgievaska

Printed by
Data Pons

Print run 500 copies

Skopje 2007

Цртеж на корицата

78. Куќа *чардаклија*, Бадилен, Струмичко, крај на XIX век, 2006, 24 x 33 см
2. Колиба, Шипковица, Радовишко, почеток на XX век, 2007, 25 x 35 см

Drawing on the cover

78. Poached house - *čardaklija*, Badilen, Strumica region, end of the 19th century
2. Cottage, Šipkoviča, Radoviš region, beginning of the 20th century

Печатењето на изданието е финансирано
од Министерството за Култура на Република Македонија

Printing is financed by
the Ministry of Culture of Republic of Macedonia

СОДРЖИНА

CONTENTS

Вовед	7	Introduction
Фактори-услови на развојот на живеалиштата	9	Factors and conditions in the evolution of dwellings
Развој на првичните живеалишта	13	Development of the earliest dwellings
Развој на првичните форми на куќи	30	Development of the oldest house forms
Едноделна преградена поземка	38	Single ground-floor house with partitions – <i>pozemka</i>
Дводелна поземка	45	Two-partite <i>pozemka</i>
Куќа на клед - пондила	49	House on <i>kled/pondila</i>
Куќа на високо - чардаклија	55	High house- <i>chardaklija</i>
Куќа кула	81	Tower house
Братска куќа	86	Brothers' house
Комплексна куќа	88	House of complex type
Ентериер	98	Interior decoration
Заклучок	101	Conclusion

пиштето на човекот претставува значаен сегмент во материјалната култура на народ. Преку неговиот развој може да се следи еволуцијата на фолклорниот, културниот и општествениот живот. Во просторот на живеалиштето и неговата градба имале или се поврзани сите процеси, обичаи и верувања, од материјалната и духовната култура на народното живеење.

Еволуцијата на живеалиштата можеме да ја следиме врз основа на наоди од археолошките ископувања, преку градбите од византискиот и средновековниот период или врз основа на пишувачката на патеписците, во хронолошки период најрано до XVIII-от век, кога имале материјални докази речиси и да не се сочувани.

Еволуцијата се податоците за првите престојувалишта на Словените во овие краишта, каде тие ги граделе според сопственото градителско искуство и како дел од културното живеење на старобалканското население. Постојат малку градби како познати во византиската станбена архитектура. Словените ги прифатиле затекнатите од веќе формираната градителска култура на староседелците, најчесто градби од дрво, слични на денешните. Првичните куќи кај јужните словени подразбирале каде горел огнот, како симбол на животот и култно место, а каде воедно се наоѓала и добитокот. Плетените куќи биле правени од чатми и прачки, облепени со

боја на турското владеење влијанието на исламската култура било поизразено во селата поради својата економска неразвиеност се сочувал општествениот живот со сопствена станбена култура.

Еволуцијата на селанецот претставувало сложена целина составена од повеќе ложициот простор за живеење настанал од одредени животни потреби. Кај селанецот кое се занимавало со сточарство, ливадите или обработливата земја се одгледувале алегачени и неколку саати одење пеш. Затоа се градело уште едно живеалиште наречено *бачила* (Река, Маврово, Мариово), *колиби* (Малешево, Пијанец) или

како начин на живеење и стопанските згради (трла, плевни, колиби, штали и сл.) се наоѓале како во селото така и во планинските пасишта или покрај нивите. Покрај стопански проблеми и тешкиот живот, селанецот имал куќа со добро смислена и функционална целина. Според тоа живеалиштето на село според описите на патеписци требало да се замислува како бедна и импровизирана куќа, односно таа имала складен организам кој ги задоволувал потребите на заедницата (заедницата) да ја работи земјата и одгледува стоката.

Еволуцијата на патеписците, за лошата состојба на македонското село и живеалиштето, можеме да констатираме дека според некои истражувања од XIX-от век за селанецот се сочувани градби, куќата била развиена и дека поседувала посебни просторно-архитектонски вредности. Од нејзината почетна форма селската куќа претставувало добро осмислена целина и градба прилагодена на потребите на тогашното село. Куќата имала своја еволуција во зависност од потребите и можностите на

Dwellings compose an important segment of the material culture of a nation. Their development allows following the evolution of the folklore, the family and community life. The living space was closely related with all processes, customs and beliefs embodied in the material and spiritual culture of traditional life.

The evolution of dwellings can be traced on the grounds of architecture discovered in archaeological excavations, as well as through buildings from the Byzantine and medieval period. Data have also been preserved in the writings of travel-writers, but they refer to the time from the 18th century onwards, whereas hardly any material evidence has come down to us. There is scanty evidence on the earliest habitations of Slavs in these areas, which were built by themselves on the grounds of their own construction experience and the accomplishments from the culture of living of the Old Balkan population. Very few structures have been preserved from the Byzantine dwelling architecture. Slavs adopted the existing houses as achievements of the already formed construction culture of houses mostly built of wood, similar to the present day wooden structures. The first houses within South Slavs represented a place for keeping the fire as a symbol of life and a sacred place, as well as a space for stockbreeding. Thatched houses were built of rods and sticks, coated with clay.

During the Turkish rule the influence of the Islamic culture was more apparent in towns, whereas in villages the traditional life style and the native construction culture were preserved, due to the slow economic development.

Dwellings of peasants were complex units consisting of several parts. The complexity of the living space has arisen as a result of certain existential needs. Villagers had to spend hours of walking to get to their pastures or fields located far away from their houses. For this reason, they used to build dwellings in mountains called *bachilo* (Reka, Mavrovo, Mariovo), huts (Maleševo, Pijanec), etc.

In this way houses and subsidiary structures (sheepfolds, granaries, huts, stables) used to be built both in the village, and in mountain areas or near fields. Despite the economic problems and hard life, houses of peasants were well conceived and organized units. In that sense, dwellings in villages should not be associated with poor and improvised houses. As have been described by travel-writers, Peasants house was actually a harmonious organism which answered the needs of a community regarding cultivating soil, breeding stock and other daily activities.

Contrary to descriptions of travel-writers, we can infer from the writings of some 19th century researchers about the oldest preserved structures that houses were well developed structures showing specific architectural and spatial features. Since its original form vernacular house was a well organized unit and structure adjusted to the requirements of the village life at the time. House followed its own evolution depending on the needs and possibilities of peasants and the changes in the community. Vernacular houses showed high degree of diversity regarding the spatial solutions, as well as the exterior aesthetic and decorative treatment. Despite the diversities in varied ethnic regions and the differences in organization of family life, living space consisted of several units: house in village, mountain hut or cottage in

КУКА КУЛА, ПОСРЕДНА ХВЕК
ДУПЈАНИ КИЧЕВО
2006 П.НАМИЧЕВ

110. Кука- кула, Дупјани, Кичевско, почеток на XX век, 2006, 24 x 33 см
Tower house, Dupjani , Kichevo region, beginning of the 20th century

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

728.6(497.7) "19/20"

НАМИЧЕВ, Петар

Развој на селската куќа во Македонија : од XIX и почетокот на XX век / Петар Намичев ; [превод на англиски
Нада Андоновска, Љубица Дамјановска] = Development of vernacular house in Macedonia : from the 19th and early 20th century /
Petar Namičev ; [translated in to English by Nada Andonovska, Ljubica Damjanovska], - Скопје : Музеј на Македонија ; = Skopje:
Museum of Macedonia, 2007, - 103 стр. : илустр. 125 ; 20 см. - (Народно неимарство = Traditional architecture ; 4)

Текст напоредно на мак. и англ. јазик. - фусноти кон текстот 1. Насп.ств. насл. - I. Namičev, Petar види Намичев, Петар

а) Станбена архитектура, селска - Македонија - 19-20 в.
COBISS.MK-ID 70585354